

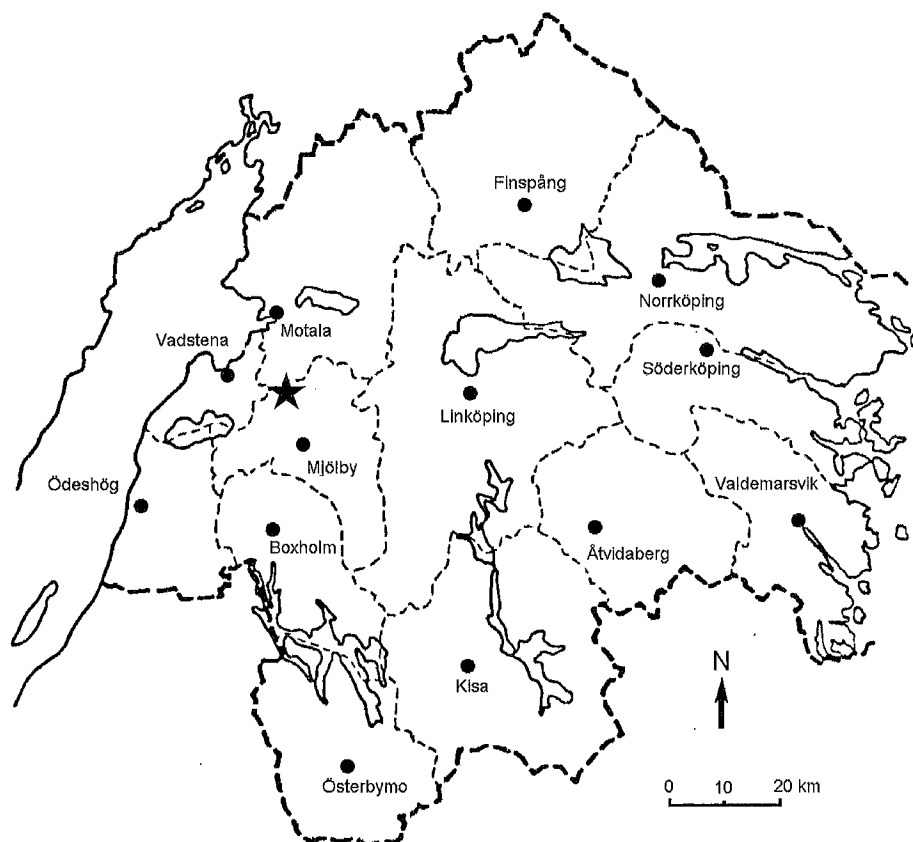
Arkeologisk förundersökning

Mjölbygatan

Stora Vallgatan till Östra Kyrkogatan

Skänninge stad
Mjölby kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt 2001

Rapport 82:2001

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M

Tekniska uppgifter

Gata: Mjölbygatan
Sträcka: Stora Vallgatan – Östra Kyrkogatan
Stad: Skänninge
Kommun: Mjölby
Län och landskap: Östergötland

Fornlämningsnr: RAÄ 5

Ekonomiska kartans blad: 085 41 (8F 4b Skänninge)
Koordinater: X6474500-6474750, Y1457990-1458030

Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslut: 220-6425-00
ÖLM diariernr: 383/00
ÖLM kontonr: 6479

Uppdragsgivare: Mjölby – Svartådalen Energi AB
Kostnadsansvarig: Mjölby – Svartådalen Energi AB

Fältarbetsledare: Ann-Charlott Feldt
Övrig personal: Annicka Clarmo, Lasse Norr, Marie Ohlsén

Fältarbetstid: 2000-07-27 – 2000-08-23
För fält/rapporttid: 28/16 tim
Yta/Volym/Löpmeter: ca 35 löpmeter

Fynd: ÖLM C4158:01-07
Foto filmnr: Nej
Analyser: Nej

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Rapport 82:2001

© Östergötlands länsmuseum

Grafik: -

Grafisk form: Lasse Norr

Renritning: Lasse Norr

Tryck: -

Ur allmänt kartmaterial: © Lantmäteriverket dnr 507-99-499

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM
KULTURMILJÖAVDELNINGEN

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 14 05 62
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Mjölbygatan

Stora Vallgatan till Östra kyrkogatan

Arkeologisk förundersökning

Skänninge stad

Mjölby kommun

Östergötlands län

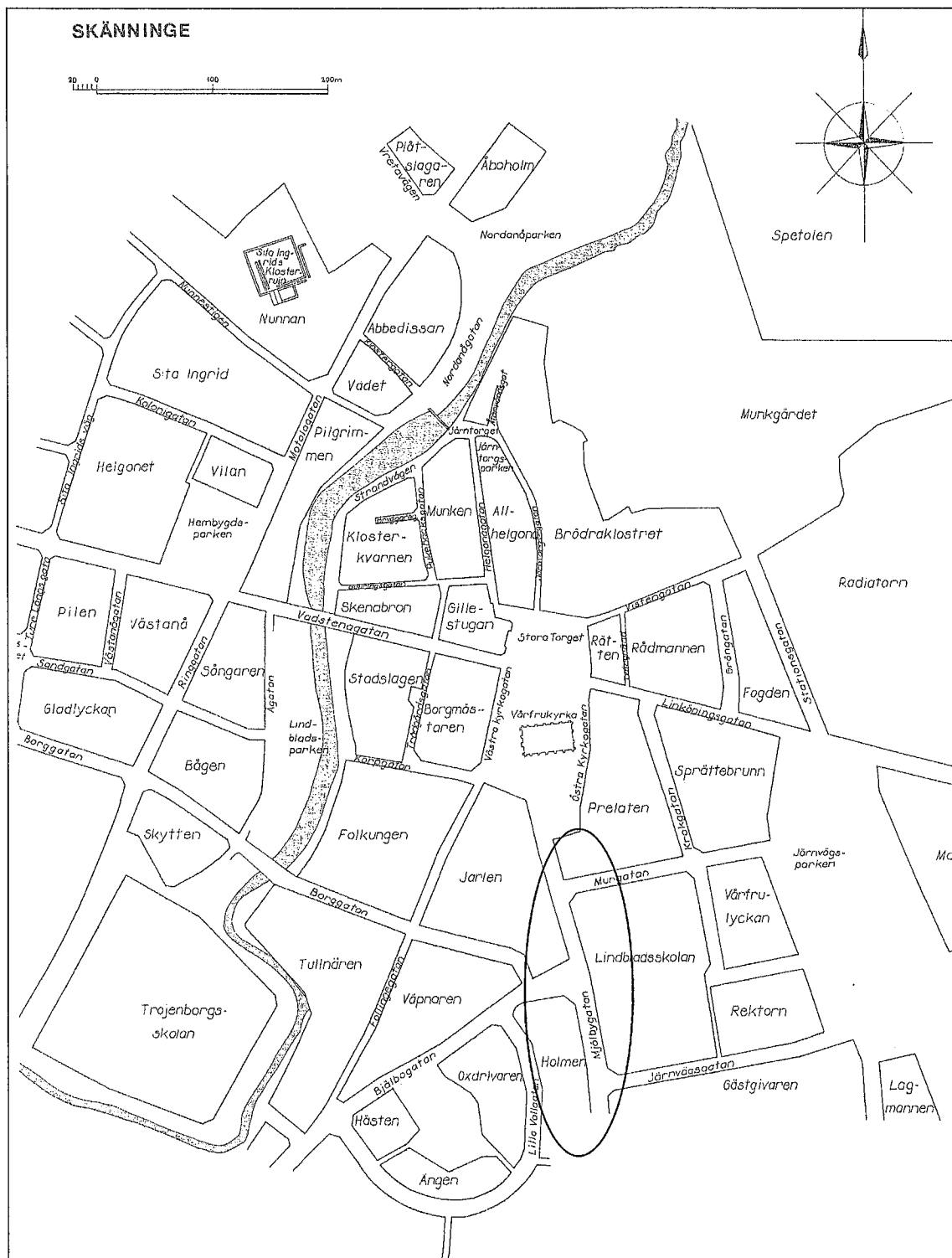
Sammanfattning

Med anledning av schaktning för nya belysningsstolpar och tillhörande ledningar längs Mjölbygatan i Skänninge genomfördes under sommaren 2000 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Vid denna konstaterades att kulturpåverkade lager börjar uppträda i höjd med Järnvägsgatan för att sedan öka i omfattning närmare stadens centrum. Förutom kulturlager påträffades tre partier med stenläggningar. Kulturlagertjockleken varierade mellan 0,15 och 0,75 m. Bland fynden fanns, förutom ben, tegel och fönsterglas även en skärva medeltida stengods och flera skärvor eftermedeltida yngre rödgods.

Ann-Charlott Feldt
antikvarie

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning i samband med schaktningar för flyttning och utbyte av lyktstolpar längs Mjölbygatan i Skänninge. Förundersökningen genomfördes på sträckan Stora Vallgatan – Östra Kyrkogatan. Den utfördes efter beslut från länsstyrelsen i Östergötlands län.

Figur 2. Utsnitt ur stadskarta över Skänninge med undersökningsområdet markerat.

Uppdragsgivare var Mjölby – Svartådalens Energi AB vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen samt utformningen av rapporten var undertecknad. Fältarbetet utfördes under juli-augusti 2000.

Områdesbeskrivning

Det aktuella området ligger längs en av de medeltida utfartslederna från Skänninge. Gatan finns omnämnd under namnet ”Thiwa gatan” år 1357. Denna ledde då ut till stadens galgbacke (Feldt 1991a). Vid en undersökning i korsningen Mjölbygatan – Murgatan påträffades bl a en risbädd som tolkades som underlag till denna medeltida gata. Gatan var utlagd över en sankäng. I omgivningen fanns spår av metallhantering i form av slagg och aska/kol (Ohlsén 1996).

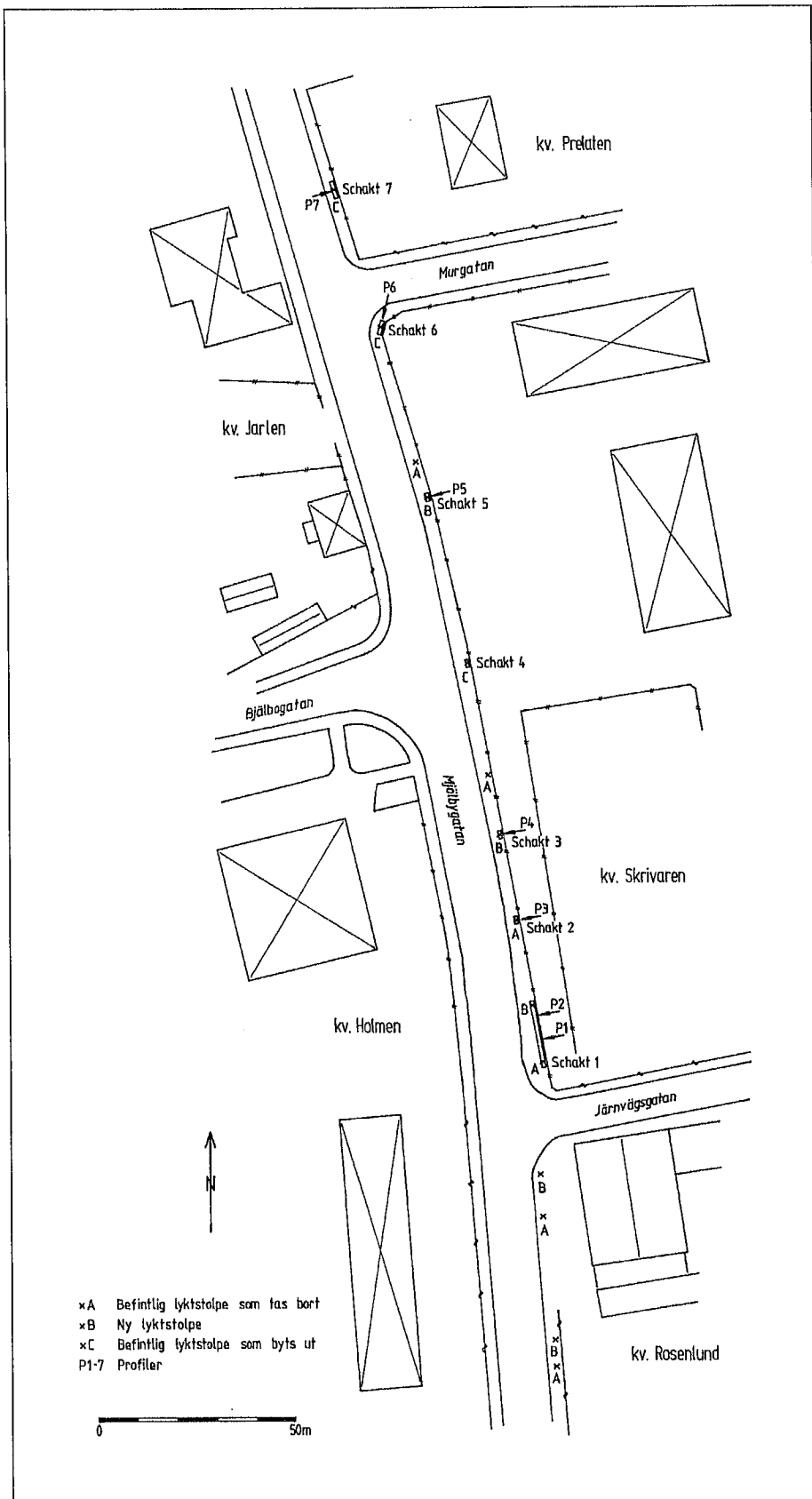
På den äldsta stadskartan över Skänninge, från 1713, kan man se hur stadens dåvarande gräns går över det aktuella området. Endast den norra tredjedelen av kv Skrivaren ingår i 1700-talets stadsområde. Detta innebär givetvis inte att samma begränsningar gällt för det medeltida stadsområdet. Mjölbygatan återfinns på kartan på sin nuvarande plats och en port finns markerad vilket tyder på att gatan fortsatt söderut.

Ytterligare undersökningar har gjorts vid olika tillfällen i och i anslutning till Mjölbygatan. Vid en akut vattenläcka på Murgatan 3 gjordes våren 2000 en antikvarisk kontroll. Vid denna framkom kulturlager med en tjocklek av ca 0,6 m (Björkhager).

Under 1994 utfördes fem olika exploateringsundersökningar inom kv Skrivaren 1/Lindbladsskolan och ytterligare en undersökning vid Rosenlundsskolan strax söder om Lindbladsskolan. Fyra av dessa utfördes av undertecknad och den femte utfördes av antikvarie Olle Hörfors. Vid dessa undersökningar påträffades diverse gropar och årderspår som avtecknade sig mot den sterila marken. Söder om Rosenlundsskolan framkom en kokgrop som tyvärr inte har daterats. En avfallsgrop hittades norr om Lindbladsskolans slöjdsal. Ben i denna grop har C14-daterats till 960±60 BP (Beta-77071), vilket ger en kalibrerad datering till perioden 970-1220 e Kr vid 2s. Gropen överlagras av medeltida huslämningar.

Syfte

Syftet med förundersökningen var att tillse att fast fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt av det planerade arbetsföretaget. I det fall fornlämning berördes skulle denna undersökas och dokumenteras avseende art, omfattning och om möjligt dateras.

Figur 3. Översiktsplan med de aktuella schakten och de olika profilernas placering.

Det är av stort intresse att studera hur lagerbilden förändras i och med avståndet från stadskärnan samt att fastställa var stadens kulturlager upphör. Det är även av intresse att fastställa omfattningen av eventuell förhistorisk aktivitet inom det aktuella området.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktningsarbetena. Kulturlager som framkom handgrävdes och schakten dokumenterades dels på en översiktsplan i skala 1:400, dels med profilritningar i skala 1:20. I enstaka fall upprättades även planritningar i skala 1:20. Ett urval av de föremål som påträffades togs tillvara. Tillvaratagna föremål förvaras i avvaktan på slutgiltig fyndfördelning på Östergötlands länsmuseum under accessionsnummer ÖLM C4158: 01-07.

Vid höjdavvägning utgicks från en polygonpunkt i korsningen Mjölbygatan – Murgatan (PP 3163) som har en höjd på +95,60 m ö h enligt Mjölby kommuns höjdsystem.

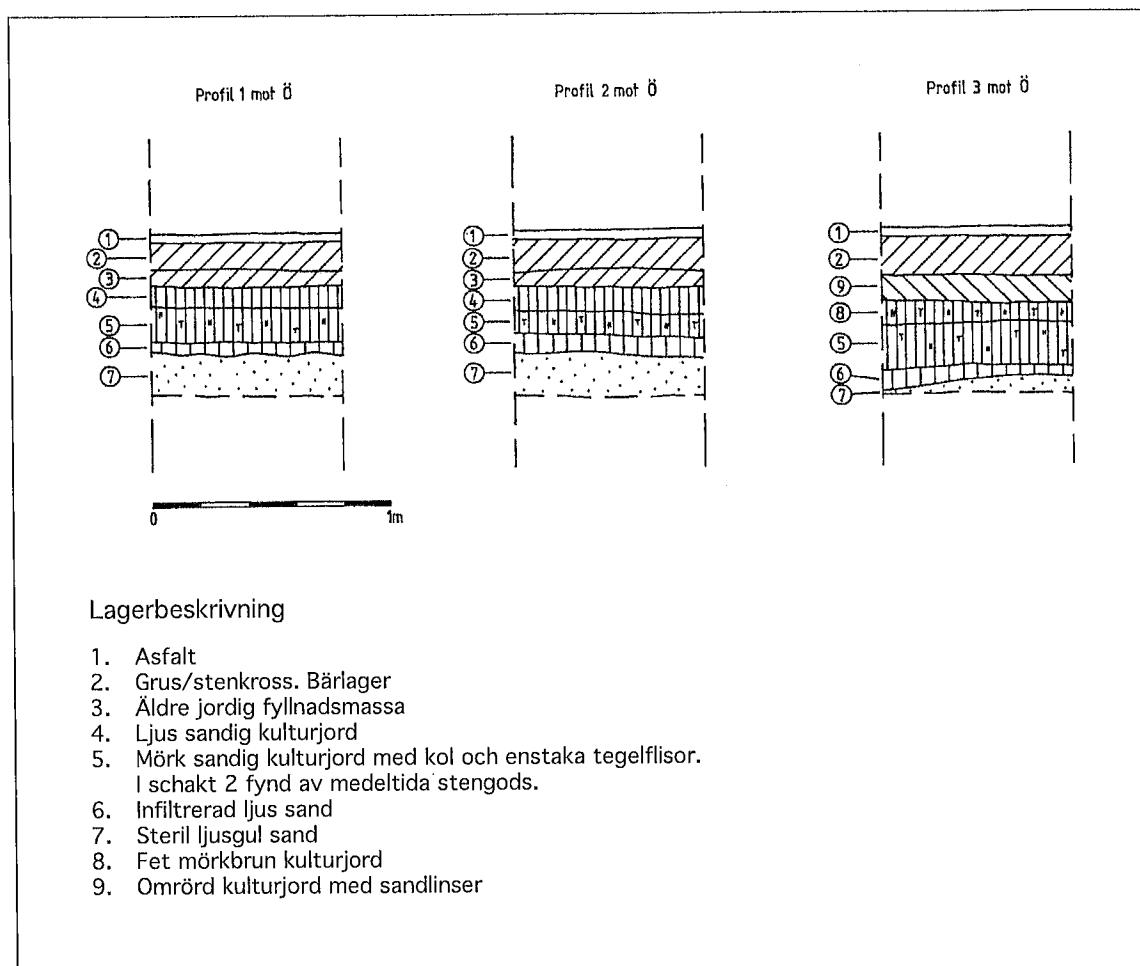
Resultat och tolkning

De schakt som öppnades söder om Järnvägsgatan besiktigades. Vid besiktningen konstaterades att det inte fanns några spår av fast fornlämning i dem, vare sig i form av kulturlager eller anläggningar.

Norr om Järnvägsgatan uppträder kulturlager i de olika schakten. Sammanlagt öppnades sju schakt norr om Järnvägsgatan. I dessa kunde man tydligt se hur kulturlagren ökade i omfattning ju närmare stadens centrum man kom. Schakten numrerades 1-7 från söder mot norr.

I schakt nr 1 hade kultur- och odlingslager en mäktighet på 0,25-0,30 m. Steril sand uppträdde på ca 0,5 m djup under asfalten. Inga daterande föremål påträffades i schaktet utan endast enstaka tegelflisor. Lagerbilden ser likartad ut i schakt 2, med den lilla skillnaden att kulturlagren överlagras av ett omrört lager med kulturjord (lager 9) och ett fetare kulturlager (lager 8) tillkommit. I detta schakt, i lager 5, påträffades en skärva stengods av CII:2-typ. Kulturlagrets mäktighet uppgick här till maximalt 0,40 m och steril mark framkom 0,70 m under asfalten.

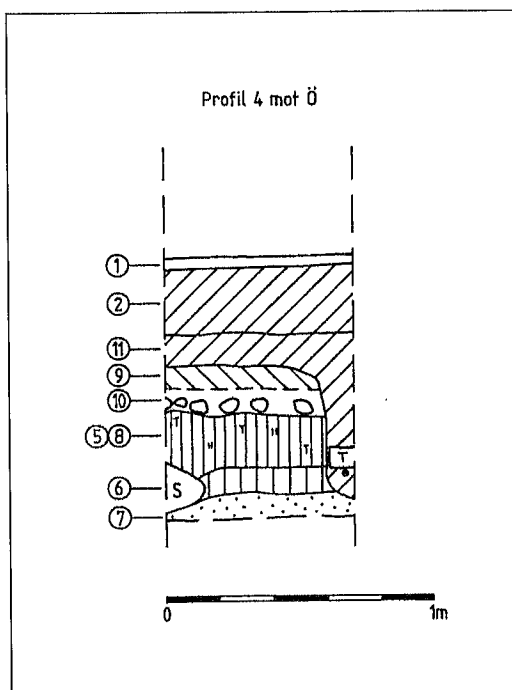
I schakt 3 har lagerbilden förändrats. Vi är då fortfarande utanför det område som markerats som stad på 1713 års karta. Lager 5 och 8 har smält samman till ett lager och ovanpå detta finns en stenläggning (lager 10). Denna är gles, består av 0,07-0,10 m stora stenar och inte särskilt välldagd men kan inte tolkas som något annat än en stenlagd yta. Sannolikt

Figur 4. Profilutsnitt i schakt 1 och 2. Profil 1-3.

är det Mjölbygatans fortsättning åt söder som så här nära staden försetts med en enkel stenläggning för att undvika lervälling. Ovanpå återfinns det ovan nämnda omrörda kulturlagret (lager 9). Stenläggningen har bedömts som eftermedeltida. Dock har inga daterande föremål påträffats som kan bekräfta detta.

Schakt 4 grävdes inte ner till steril mark. Istället bedömdes kulturlagertjockleken med jordsond. Under ca 0,6 m med moderna massor framkom ett sandigt fyndfattigt kulturlager av samma karaktär som lager 5 i de tidigare schakten. Under detta fanns ett liknande något ljusare lager. Kulturlagrens mäktighet var ca 0,50 m. Steril mark framkom 1,2 m under asfalten. Det fanns inga spår efter någon stenläggning liknande den i schakt 3.

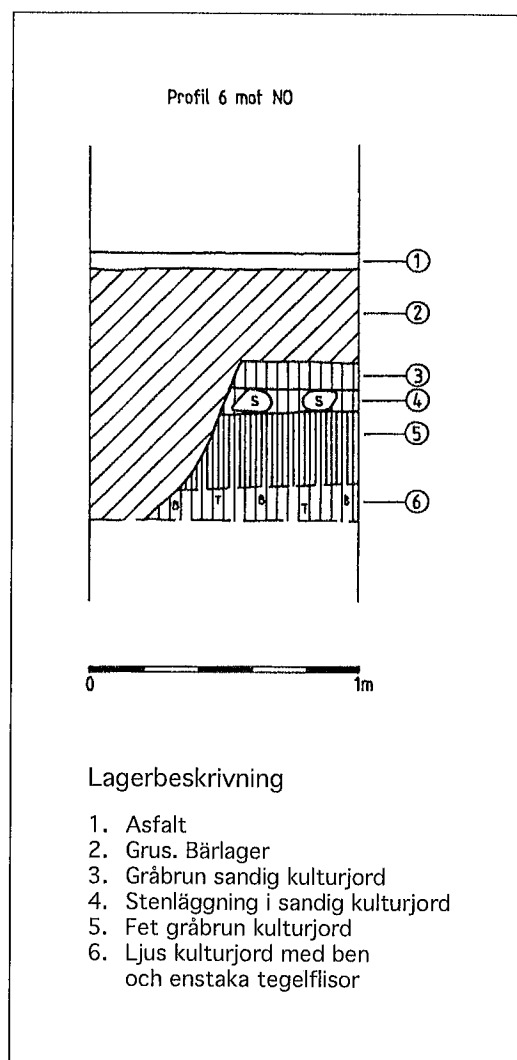
Figur 5. Profil 4 i schakt 3 med lämningar efter en stenläggning (lager 10).

Schaktet grävdes inte ner till steril mark. De lager som redovisas från och med lager 7 och nedåt har endast dokumenterats genom sondning. Kulturlagren har tillsammans en mäktighet av minst 0,8 m och når ner till åtminstone 1,60 m under asfalten. Vid schaktningar på andra sidan av Mjölbygatan, vid församlingshemmet, hade kulturlagren en mäktighet på 1,05 m och steril mark uppträdde på 1,80 m under nuvarande markyta (Ohlsén 1996). Detta ger en uppfattning om hur mycket som inte dokumenterades.

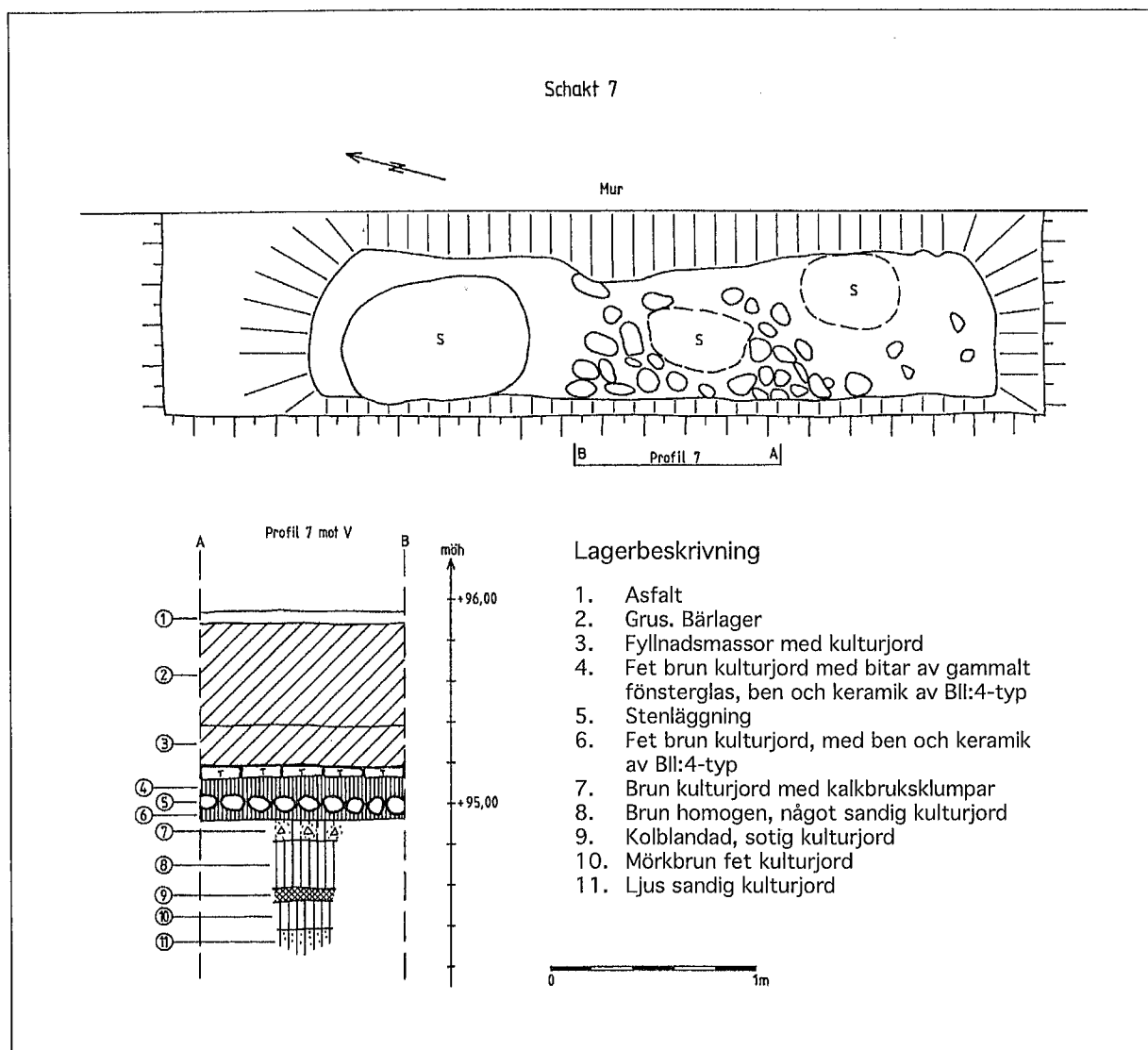
Det är påtagligt hur kulturlagerbilden förändras i och med att man kommer närmare stadens centrum. Förändringen gäller både lagrens mäktighet och deras variation. Inga anläggningar har hittats med undantag för de tre partierna med stenläggning. Den lagerbild som uppvisas utanför 1700-talets stadsgräns utgörs till största delen av fyndfattiga lager av utkants-typ som belagts i en zon runt även andra medeltida städer, bl a Linköping (Björkhager m fl).

Figur 7. Profil 6 i schakt 6.

Referenser

- Björkhager, Viktoria, 2000, Rapportmanus, Murgatan 3, Skänninge, Arkivhandling Östergötlands länsmuseum
- Björkhager, Feldt, Ohlsén och Ternström, Linköpings utkantslager, Artikel i manus till Östergötlands länsmuseums årsbok 2001
- Feldt, Ann-Charlott, 1991 a, Rapport, Arkeologisk förundersökning, Mjölbygatan 6, Skänninge stad, Östergötland, Stencil Östergötlands länsmuseum
- Feldt, Ann-Charlott, 1991 b, Rapport, Arkeologisk förundersökning, Lindbladsskolan, Skänninge, Östergötland, Stencil Östergötlands länsmuseum

Figur 8. Plan och profil i schakt 7.

Feldt, Ann-Charlott, 1994 a, Rapport, Arkeologisk förundersökning, Lindbladsskolan, Kv Skrivaren 1, Skänninge stad, Östergötland, Stencil Östergötlands länsmuseum

Feldt, Ann-Charlott, 1994 b, Rapport, Arkeologisk förundersökning, Trädplantering på Lindbladsskolan, Kv Skrivaren 1, Skänninge stad, Östergötland, Stencil Östergötlands länsmuseum

Feldt, Ann-Charlott. 1994. Rosenlundsskolan, Skänninge, Ög. Rapport. Östergötlands länsmuseum.

Ohlsén (Skoglund), Marie, 1996, Rapportmanus, Arkeologisk förundersökning, Skänninge församlingshem, Skänninge stad, Östergötland, Arkivhandling Östergötlands länsmuseum